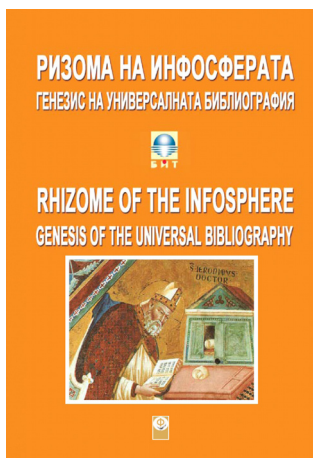

ПОСТМОДЕРЕН ПРИНОС КЪМ МОРФОЛОГИЯ И ТЕОРИЯ НА БИБЛИОГРАФСКАТА ФОРМА

д-р Красимира Александрова - ale2009@abv.bg

рецензия

„И нет истины, где нет любви”

А.С. Пушкин

Куманова, А. Ризома на инфосферата : Морфология на библиографията : Генезис на световната универсална библиография : Теория на библиогр. форма : Учебник по общо библиографознание / Предг., рец. С. Денчев ; Обща ред., дейкис Н. Василев ; Експертна ред. Н. Казански ; Библиогр. ред. М. Максимова ; Терминолог. ред. Д. Ралева ; Справочно-информ. ред. Ц. Найденова, А. Даскалов ; Рец.: А. Соколов, В. Леонов, И. Теофилов. – София : За буквите – О писменехъ, 2012. – 1-442, I-CCCLII, 443-534 с. : 350 ил., 59 сх., 22 репрод. – (Факлоносци ; IV). – Списък на цит. лит.: 1440 ном. назв. – Табл. на термините и понятията, използвани от евро-американските специалисти през XVIII-XXI в. за диференциация на библиогр. явления, имащи отношение към формата на библиогр. информация: 1180 назв. на 20 ез. – Именен показалец ; Географски показалец ; Показалец на заглавията ; Списък на съкращенията.

Юбил. изд., посветено на 250-годишнината от написването на „История славяноболгарская ...” от Св. о. Паисий Хилендарски.

Публ. и в: <<http://www.local.svubit.org/2009/03/08/open-da>> – до 30.09.2010; от 30.09.2010: <<http://www.sno.unibit.bg>>.

Философският подход и дълбоката сетивност в изразяване на вижданията си за съвременната теория на библиографската форма са неотменни респонденти в научните търсения на професор Александра Куманова. Добре известна в академичните и професионалните библиотечни среди у нас и в чужбина, тя успява традиционно да превърне в събитие за научната общност своите творчески изяви.

С издаването през 2012 г. на учебника по общо библиографознание „Ризома на инфосферата...” проф. Ал. Куманова може да се определи като библиотековед с респектираща ерудиция в областта на хуманитарно-философското познание. Нестандартен подход, аналитично структуриране на фактологията и завладяващо одухотворяване в представяне на проблематиката са характеристики, които привличат вниманието на изследователи, преподаватели, библиотечни специалисти, докторанти и студенти. Нейните учебници и монографии се цитират активно и се препоръчват от специалисти в качеството им на учебна и методологична литература в учебния процес в УниБИТ.

В предговора на „Учебник за хуманизма на библиографската наука” научният редактор проф. д.ик.н. Стоян Денчев извежда същностната идея, с която „Ризома на инфосферата...” „съдейства за превръщането на информационното пространство на планетата в единна информационна среда, в която човек е в състояние да извършва информационно-комуникативни актове без посредници

и без географски и административни граници.”

Учебникът има дейкис, в който е разкрита философията на библиографията като ризома на инфосферата. Това е словото на редактора на изданието – морфолога – историограф д-р Николай Василев.

Тектониката на „Ризома на инфосферата...” е изградена в съответствие с читателския си адрес – студенти и библиотечни специалисти. А хуманитарният подход, вплътен в този труд, служи за ориентиране и боравене във впечатляващия обем на изданието, облекчено от раздела „Как да се ползва този учебник.”

Учебникът на Ал. Куманова заслужава задълбочено изучаване по обективни причини, които се свеждат от една страна до заявеното от нея модерно виждане за съвременното библиографознание и от друга – нейният фундаментален принос в учебната библиотековедска литература на XXI в.

В „Ризома на инфосферата” се съдържат изключително ценни за теорията на библиографията методологически иновации. Като най-открояващи се, считам смисловите препратки и „etimологично внедряване” в библиографския речник на понятията: *ризома* и *ретикула*. Биологичните им тълкувания и взаимовръзки не само не пречат, а по скоро допълват и подпомагат приложението им в проблематиката на библиографската теория и в хуманитаристиката въобще.

Ал. Куманова се опира на определението на ризомата, известно от трудовете на видните представители на модерната западноевропейска философия Ж. Делюз и Ф. Гатари. Съгласно тяхната концепция ризомата е ствол, коренище; тя така е устроена, че в нея всяка пътечка има възможност да се пресече с друга (други) [4].

В резултат на бурната интеграция между естественонаучните и хуманитарните науки, особено засилено от втората половина на XX в. – началото на XXI в., днес наблюдаваме интензивно проникване на методологична база от едните към другите. Един от ярките примери за това е използването на понятията „ризома” и „ретикула” в хуманитаристиката.

В българските библиотеки, за съжаление, цитираната от проф. Ал. Куманова книга на Ж. Делюз и Ф. Гатари не е достъпна. Ето защо ще си позволя да цитирам други достъпни източници. На с. 542 в „Биологический энциклопедический словарь” (Москва, 1995) „ризомата” се определя като „кореноподобно образуване при мъховете, лишаите, гъбите и някои водорасли” [2]. Пренесена в обществените и хуманитарните науки – за първи път от Ж. Делюз и Ф. Гатари [4] – биологичната лексика придобива ново смислово съдържание. На с. 462 в „Словарь по семиотике культуры” (Санкт-Петербург, 2009) същото понятие се тълкува като „проявление на постмодернизма...” [3]. С подобен смисъл свързват ризомата и някои други автори [1].

Определението на проф. Ал. Куманова за *ризома* в контекста на библиографознанието е „съвкупност от ментални връзки между библиографски реалии, концентрирани около библиографската информация, основен продукт на библиографската дейност.” С тази формулировка логически се обезпечава удачно намереното от авторката заглавие на учебника „Ризома на инфосферата.”

Същността на хуманитарната библиография е осмислена и представена от авторката на учебника „Ризома на инфосферата” като вторично-документална информация *по подход* (тя различава и вторично-документална информация *по предмет*).

„Ретикула” е другият биологичен термин, адаптиран към библиотековедската наука от проф. Ал. Куманова. Като термин *ретикулата* се определя като разновидност на съединителната тъкан. Методологичната платформа на проф. Ал. Куманова, построена на база на мрежа на вторично-документалната информация, е изградена от седем структури: документална, адресна, същностна, видова, функционална, съдържателна, организационна. Описаното положение служи за основа на обосноваването на иновативния възглед на авторката за многоизмерната структура на инфосферата.

В дъгата на изследваните библиографски структури – като в своеобразен светлинен спектър

– много точно и категорично е определена ролята на библиографията – *да свързва документите и читателите* и това на практика определя същностната феноменологична особеност на библиографията.

Хуманитарната библиография структурира единството на триадата на инфосферата – документи, библиография, читатели. Явявайки се в „услуга на науката” (по Ф. А. Еберт) и като продукт на духовната култура, библиографията има универсален характер. Ролята на универсалната библиография е системообразуваща за инфосферата. Така информационната мрежа (ретикулата) на библиографията е своеобразен инструмент (информационна технология) за създаване, търсене, съхраняване и разпространение на библиографската информация. И в този смисъл този инструмент в най-пълна степен се доближава до истинската същност и природа на библиографията – обхваща на нейното действие.

Така описаната същност на инфосферата недвусмислено препраща разглеждането на материята, поднесена в учебника „Ризома на инфосферата”, към науката, занимаваща се с библиографията – библиографознанието.

Ценността на този учебник е очевидна, защото на студентите от цели десетилетия (след „Пътя към книгите” на Тодор Боров) липсваше издание по библиографознание на нивото на знанието на XXI в.

Учебникът е наситен с имена на дейци на библиографията, библиографознанието, културата, науката и историята. В строг аналитико-синтетичен вид е поднесена терминосистемата по проблемите. В 59 схеми са разкрити възловите теоретични въпроси на труда. В 350 илюстрации са дадени ликовите на дейците на миналото и настоящето, визиите на изданията, образци от различни азбуки и т.н. Цитираните трудове (за които има специален показалец), сами по себе си изграждат своеобразна ризома на библиографските реалности на всички времена.

В края на изданието е поместено цитираното по-горе упътването „Как да се ползва този учебник”.

Специално резюме, на български, руски и английски език, показва свързаността на този учебник с предшестващото го издание на авторката „*Введение в гуманитарную библиографию : Курс лекций по общему библиографоведению*” (Ч. I-II. – Санкт-Петербург; София, 1995-2005. – Нов. изд.: Ч. I-II. – София, 2007. – CD ROM).

Ключов за целите на учебния процес е азбучният свод на термините и понятията, използвани от евро-американските специалисти през XVIII-XXI в. за диференциация на библиографските явления, имащи отношение към формата на библиографската информация (Класификационни редове: вид библиография, библиографска дейност, библиографски указатели и библиографска информация): 1180 названия, битувачи на 20 езика.

Списъкът на литературата по библиографознание, надхвърля 1400 заглавия на 20 езика и е съпроводен от спомагателни указатели, които са образци на библиографска култура (Именен, Географски, Показалец на заглавията). Учебникът е снабден със списъци на схемите – 59 ном. назв., на илюстрациите – 350 ном. назв. и на съкращенията, съпътстващи неговото изложение.

...Айнщайн е казал „Ако имаш привилегията да знаеш, това значи че трябва да имаш задължението да действаш”. С „Ризома на инфосферата...” проф. Ал. Куманова предизвиква усещане за ценност и постигната пълнота на съответствие между съвременното състояние на научната дисциплина (библиографознанието), съчетано и хармонизирано със собствените ѝ научни търсения и прозрения.

Цитирана литература

1. **Боров**, Т. Речник по семиотика. – Варна : Зограф, 2008.
2. **Биологический** энциклопедический словарь / Гл. ред. М. С. Гиляров. – Москва, 1995.
3. **Махлина**, С. Т. Словарь по семиотике культуры. – Санкт-Петербург : Искусство, 2009.
4. **Deleuze**, G. et al. Rhizome : Introd. / G. Deleuze, F. Guattari. – Paris : Minuit, 1976. – 74 p.